

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

گونه‌های مناسب کاشت در فضا‌های سبز شهری؛ جل

۱۵۵۲

مقدمه

فضای سبز شهری الگویی از طبیعت در شهر است. شهرها می‌توانند به‌عنوان محیطی برای حفاظت از تنوع زیستی بومی جغرافیای خود در نظر گرفته شوند. گیاهان بومی مقاومت بیشتری نسبت به تنش‌هایی مانند خشکسالی، آفات و بیماری‌ها دارند، در نتیجه سبب کاهش محسوس هزینه نگهداری فضای سبز می‌شوند. از این‌رو، آشنایی با گونه‌های بومی با قابلیت کاشت در فضاهای سبز شهری بسیار مهم و ضروری است.

جل، غارگیلاسی یا چرم‌لیوه (*Prunus laurocerasus*) درختچه‌ای پهن‌برگ، همیشه‌سبز، از تیره گل‌سرخ و بومی نواحی شمالی ایران است. علاوه بر ارزش دارویی، کاربرد زینتی هم دارد. در حاشیه میدان‌ها، ریفیوژها و بلوارهای شهری به‌عنوان درختچه‌ای بسیار زیبا می‌تواند در ترکیب پوشش گیاهی قرار گیرد. ویژگی‌های این گونه و رویشگاه‌های آن به‌شرح زیر است:

✓ بومی جنوب شرق اروپا، ایران، قفقاز، ماوراء قفقاز و ترکیه است. در ایران در استان‌های گیلان، مازندران و گلستان، از ارتفاعات پایین تا میانی جنگل‌ها (تا ۱۳۰۰ متر) پراکنش دارد.

✓ درختچه‌ای با رشد متوسط که پایه بالغ آن به ارتفاع تا شش متر می‌رسد. دارای تاج گسترده است.

✓ برگ‌های چرمی آن مستطیلی تا بیضی‌شکل نوک‌تیز هستند. در سطح بالایی سبز تیره، براق و در سطح زیرین سبز کم‌رنگ و کلمی با رگبرگ برجسته هستند.

✓ در اوایل بهار گل‌های سفید آن بر روی گل‌آذین خوشه از کنار برگ‌ها نمایان می‌شوند. دوره گل‌دهی کوتاه است.

- ✓ به کمک حشرات گرده‌افشانی می‌کند.
- ✓ میوه‌های شفت سیاه- ارغوانی، تخم‌مرغی شکل بوده و حدود یک سانتی‌متر طول با یک هسته صاف و ناوی هستند.
- ✓ دارای یک سیستم ریشه‌ای فیبری است. این ویژگی به گیاه اجازه می‌دهد تا مواد مغذی را از نواحی وسیع‌تری جمع‌آوری کند و برای خاک‌های کم‌مغذی مناسب باشد. ریشه‌های سالم معمولاً سفت و سفید با بافتی صاف هستند.
- ✓ نسبت به خاک‌های متنوع، شنی، رسی و لومی، مقاوم است. حتی خاک‌های آهکی، خشک و فقیر را نیز تحمل می‌کند.

✓ با وجود نورپسند بودن، توانایی تحمل سایه را نیز دارد. با شدت نور بیشتر می‌تواند توده متراکم‌تری از برگ و گل را شکل دهد.

تکثیر

- ✓ در رویشگاه‌های طبیعی به دو روش جنسی از طریق بذر و غیرجنسی از طریق جست، تکثیر می‌شود.
- ✓ از نظر هزینه و زمان، روش بهینه و مطلوب تکثیر این گیاه قلمه‌گیری است. در نهالستان‌ها به‌خوبی می‌توان از طریق قلمه‌گیری نهال تولید کرد.
- اواخر زمستان و اوایل بهار زمان مناسب قلمه‌گیری از سرشاخه‌های جوان سال جاری است.

✓ این گیاه را از طریق بذر نیز می‌توان با تیمار مناسب تکثیر کرد.

برداشت بذر

میوه‌های رسیده به رنگ سیاه یا بنفش تیره هستند. میوه‌ها را می‌توان از روی زمین و یا از روی درخت برداشت کرد. پس از پوست کندن میوه‌ها، دانه‌ها در جای خشک و خنک نگهداری شوند.

نگهداری بذر

بذرهای جل برای شکستن خواب خود نیاز به یک دوره سرما دارند. این فرآیند معمولاً شامل قرار دادن بذرها در یک مخلوط شنی و نگهداری آنها در یخچال به مدت یک تا دو ماه با دمای حدود ۵ درجه سانتی‌گراد انجام می‌شود. این سرما باعث تسریع در فرآیند جوانه‌زنی

و افزایش نرخ موفقیت بذر می‌شود. سپس، بذرها در جای خشک و خنک نگهداری شوند.

بذرکاری

✓ پس از دوره سرما، بذرها در عمق حدود ۲-۳ سانتی‌متری در خاک مناسب کاشته شوند. خاک باید خوب زه‌کشی شود تا بذرها دچار پوسیدگی نشوند.

✓ ضخامت خاک روی بذرها باید حدود یک تا دو برابر قطر بذر باشد تا از جوانه‌زنی آن اطمینان حاصل شود.

✓ بذرکاری در اواخر فصل پاییز و یا اوایل زمستان پس از چند ماه از برداشت بذر انجام می‌شود.

✓ نورستها باید در مکان محافظت‌شده و دور از دسترس آفتاب شدید قرار گیرند. هنگامی که جوانه‌ها به‌اندازه کافی بزرگ شدند و چندین برگ دارند، می‌توانند به فضای باز انتقال داده شوند.

آبیاری

✓ پس از کاشت بذرها در گلدان‌ها یا سینی‌های کشت باید بلافاصله به آنها آب داد تا خاک گلدان مرطوب باشد.

✓ خاک، مرطوب نگه داشته شود و از آبیاری بیش از حد خودداری شود. جوانه‌زنی ممکن است چندین ماه طول بکشد، بنابراین باید صبور بود و به‌طور منظم خاک را بررسی کرد.

کوددهی

در محیط‌های شهری، در اوایل بهار استفاده از مقداری کود حیوانی و یا هوموس، خاک را تقویت و رویش گیاه را بهتر خواهد کرد.

فرم‌دهی

پس از گل‌دهی و اواخر بهار و یا اوایل تابستان زمان مناسبی برای فرم‌دهی گیاه است. با انجام هرس توده متراکم‌تر نیز خواهد شد.

ناشر آموزش کشاورزی

عنوان: گونه‌های مناسب کاشت در فضاهای سبز شهری؛ جل

ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسندگان: محمود بیدارلرد، پرینا پناهی

همکاران: مهران غلامی، سیدعبداله موسوی کوپر، مهدی پورهایمی، محمد

متینی‌زاده، فاطمه عباسپور، فیروزه حاتمی

طراح و نظارت بر تنظیم چاپ و نشر: فتح‌اله بهرامی

ناشر: نشر آموزش کشاورزی- دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۴

مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی ۶۷۳۷۲ به تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۲۷ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، طبقه ۱۲

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱